

# DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILLO JUGOSLOVANSKEGA NARODNEGA ODBORA

Štev. 25

Dachau, v sredo, dne 30. maja 1945

Broj 25

## PRED SASTANAK STALJINA, CHURCHILLA I TRUMANA

U Moskvi i Londonu nastavlja se razgovori, koji imaju da pripreme sastanek.

**LONDON, 29. maja** - U Londonu i Moskvi nastavlja se razgovori, koji imaju da pripreme sastanek vodećih ličnosti triju velikih savezničkih sila. U Londonu se juče Davies sastao sa Edenom, a u Moskvi je Hopkins po drugi put primljen u Kremliju, gde je Staljin sa njim duže vreme konverisao. Diplomatski saradnici londonskih listova pridaju ovim razgovorima najveći značaj. Saradnik "Timesa" naglašava tim povodom da se treba svim silama truditi da se opet oživi saradnja, koja je omogućila pobjedu. Ona nije prestala, ali isto tako treba priznati da se u poslednje vreme nije vidno manifestovala. Treba se nadati da će predstojeći sastanak znatno doprineti njenom obnavljanju.

### STETTINIUS O MEĐUNARODNOJ SARADNJI

**WASHINGTON, 29. maja** - Američki državni podsekretar za spoljne poslove, Stettinius govorio je sinoć na radiu o napretku konferencije u San Franciscu. On je tom prilikom pored ostalog izjavio da je glavni cilj spoljne politike Sjedinjenih Država da se i u miru nastavi i produži saradnja triju velikih savezničkih sila, koja je omogućila pobjedu. Ratna solidarnost Sjedinjenih Država, Sovjetske Unije i Velike Britanije treba da vaskrsne preporođena u solidarnost za vreme mira. U toku predstojećih deset godina, Sjedinjene Države neće toliko imati posla sa sukobima, koje treba ugušiti oružanom silom, koliko sa stvaranjem ekonomskih i socijalnih temelja jednog trajnog mira. U međunarodnoj situaciji, pitanje Poljske najviše zabrinjava. Pozitivna je činjenica, koju treba sa najvišim zadovoljstvom pozdraviti, što je Francuska dobila stalno mesto u Savetu.

### ZA PREHRANO EVROPE

**WASHINGTON, 29. maja** - Danes se sastaneta bivši prezident Hoover i sedanjí prezident Truman, da se porazgovori o organizaciji prehrane u Evropi. Stanje je po poročilih, ki jih ima na raspolago ameriške vlade bolj kritično nego se je pričakovalo in pomoč mora biti čim hitrojša.

**NEW YORK, 29. maja** - Tu so pričeli vkravatí živež v skupni vrednosti 250 milijonov dolarjev. Živež je namenjen predvsem Grčiji in Jugoslaviji.

### TURSKI POSLANIK OPET U MOSKVI

**MOSKVA, 29. maja** - Pošle višje meseci odsustvovanja, turski poslanik se vratio u Moskvu. On je svojevrmeno napustio Sovjetsku Uniju neposredno posle otkazivanja sovjetsko-turskog ugovora od strane Rusije. Smatra se da je njegov dolazak u vezi sa predstojećim razgovorima o jednom novom rusko-turskom ugovoru.

**DAMASK, 29. maja** - Situacija u Siriji i Libanu i dalje je zategnuta. U Siriji je na nekoliko mesta došlo do sukoba. Bilo je ranjenih. Američki državni podsekretar Grew uputio je sinoć trima zainteresovanim zemljama poziv da izbegavaju sve što bi moglo pogoršati danasnju tesku situaciju.

### DIPLOMATSKI RAZGOVORI O TRSTU

**RIM, 29. maja** - Diplomatski razgovori o Trstu med Anglijo in Zedinjenimi državami na eni strani in Jugoslavijo na drugi strani polago-

ma, toda pozitivno napredujejo. Razne težkoče lokalnega značaja pa so povoljniki angloameriških in jugoslovanskih čet v Trstu že sporazumno sami odpravili. Opaza se, da so odnosi med četami zasledbenih oblastev prijateljski in mesto ma tudi prisrčni.

**BOLOGNA, 29. maja** - Zavezniške oblasti so izselile dosedaj iz Riminija le okrog 1000 prebivalcev, da se v tamkajšnjem okolisu omogoči koncentracija vseh nemških vojnih ujetnikov v Italiji. Zavezniška komisija, ki vodi te posle, naglašaja, da zadeva nima nikake zveze s tržaškim uprašanjem.

**PULJ, 29. maja** - Nad 2500 prebivalcev mesta Vodnjan v Istri je demonstriralo proti Bonomijevi izjavi o pripadnosti Trsta. Na zboru sta govorila Fran Belčić in Ernesto Bel Čarro. Narod je po njihovih govorih dal duška svojemu navdušenju za Tita, Jugoslavijo in z gromkimi vzkliki odglasoval, da se pošlje maršalu Titu in vladi federalne Hrvatske pozdravna brzojavka.

**TRST, 29. maja** - Na sednici trščanske oslobodilacke skupštine osnovan je narodni sud, koji će suditi svim fašističnim zločincima, svim onim, koji danas pokušavaju da sabotiraju napore narodne vlasti za obnovu blagostanja, kao i onima koji pokušavaju iz spekulantskih ili političkih razloga da smetaju snabdevanje grada namirnicama.

### NASI IZSELJENCI ZA NASE PRIMORJE

**BEOGRAD, 29. maja** - Jugoslovansko-američki centralni odbor u San Pedro je odposlao maršalu Stalinu, Churchillu, prezidentu Trumanu in ministru USA za zunanjo zadevo Stettinijusu u imenu američkih Jugosloboanov brzojavka, da je dovolj trpljenja Jugosloboanov pod fašistično Italijo in naj se jim zategadaj omogoči, da po pravu samoodločbe izvedejo združitev z brati v svobodni Jugoslaviji.

**BEOGRAD, 29. maja** - Jugoslovanska delegacija na konferenci u San Franciscu je prejela iz Montevidea brzojavka jugoslovanske delegacije na 3. slovanskem kongresu u Južni Americi, ki se vrši te dni u Montevideu, glavnom mestu države Urugvaj. Kongres se je soglasno izrekel za pripojitev Istre, Trsta in Gorice novi Jugoslaviji. (Tanjug)

**PARIZ, 29. maja** - Jugoslovanski narodni odbor je priredil u nedeljo lepo obiskano proslavo Titovega rojstnega dne. Na svečanom delu prireditve je govoril francoski general Monset, na čestitke je odgovoril predsednik Jug. Nar. Odbora u Parizu, general Denjic.

### ENOTEN NASTOP ITALIJANSKEGA DELAVSTVA

**MILANO, 29. maja** - "Unita" poroča o sklopu italijanske komunistične in socialistične stranke na zboru u Turinu u pogledu skupnega dela in o ustvaritvi ene same stranke. To soglasje se bo pokazalo že pri enotnem nastopu u Narodno osvobodilnem odboru za sovorno Italijo in kasneje pri pripravi za konstituante.

## V TRETJEM TABORIŠČU

Tesno, bedne razmere so nas naučile, da se znamo veseliti tudi majhnih, najmanjših reči - samo temu se nismo mogli privaditi, da bi si brez besede brez konca in kraja dali točiti žolča in pelina v kupo.

Včeraj je poteklo mesec dni, kar nas je ameriška vojska rešila iz nacističnih krempljev in otela gotove smrti, a ko smo se hoteli od srca razveseliti tega malega, pa za nas tako pomembnega jubileja, sta drug za drugim dva težka, brutalna udarca padla po nas. Naš povratek v domovino, ki bi se bil moral prav ob mesecu svobode začeti, je - tako nam je kratko in suho sporočilo poveljstvo - odložen. In hrana, ki smo je deležni, v celoti ne dosega niti višine več, na kateri je bila pod nacističnim režimom pred letom dni. (Glej članek na tretji strani.) Dolgo smo že čutili, zdaj pa lahko mirne duše zapišemo: Po dolgih štirih letih fašističnih in nacističnih taborišč, ki smo si jih bili nakopali samo s tem, da smo nadvse ljubili svobodo in domovino, in ki jih imamo z gorami mrtvih, oskrunjenih, pohabljenih in poblazenih za sabo, so nas tiho, na skrivaj prevedli v tretji, ameriški "camp".

Skoraj ne razumemo, zakaj nam po teh letih trpljenja, mučenja in ubijanja niti naši zavezniki ne morejo nakloniti ničesar drugega kakor taborišče. Mnoga znamenja bi upravičevala bojazen, da podaljševanje našega življenja za žico ni slučaj, temveč sistem, zgrajen iz globokih političnih korenin. K tej domnevi nas napotuje cela vrsta malenkosti, ki smo jih doživeli te dni. Tovariši Poljaki, ki jih spremlja ta sreča - ali kako bi človek to imenoval - da jim sedanjí gospodarji prav tako posvečajo posebno pozornost, kakor prejšnji, so že tedaj, ko so nam predstavniki ameriške vojske še zagotavljali, da se pripravlja naš odhod, vedeli povedati, da ostanemo tu še nedoločen čas. Uradni odposlanec Vatikana, ki je v soboto prispel v zvezi s povratkom Italijanov, je izjavil, da Jugoslovani ne moremo potovati, dokler se ne reši še vrsta vprašanj med nami in zapadnimi zavezniki. Na vse to smo čuli neko konkretnjšo izjavo od ameriške strani, da ne moremo odtod, dokler se ne uredi zadeva s Trstom. - Tako smo en mesec po osvoboditvi spet tam, kamor sta nas bili privedli ta vojna in borba za svobodo pred štirimi leti: talci smo, samo da smo talci v taborišču naših zaveznikov - Američanov.

In s čim smo si zaslužili ta posebni položaj, ki nas ločuje od vseh drugih narodnosti? Z ničemer drugim kakor s tem, da smo se hrabreje in požrtvovalneje kakor katerikoli narod od začetka do konca borili za osvoboditev in združitve naših narodov, ki so bili že po prejšnji svetovni vojni v veliki meri plen sosednjih imperializmov in ki sta jih nacizem in fašizem vnovič razkosala in podjarmila. Ta naša borba je bila hkratu borba za uničenje fašizma in nacizma, to se pravi, borba za skupno zavezniško stvar. Naj damo številkam govoriti? Amerika uradno objavlja v Evropi 580.000 mrtvih, ves britanski imperij 300.000. Na ta Jugoslavija sama pa je ob koncu te strašne moritve naštele 1 3/4 milijona žrtev, to se pravi, dvakrat toliko kakor oba velika zapadna imperija skupaj. Naš krvni delež je tako ogromen, ker je bil naš položaj tako izredno težak in ker je bila naša borba tako neenaka. Naša zemlja se je nahajala prav na stikališču obeh fašističnih imperialističnih sil in

borba za ohranitev našega narodnega življa je zahtevala žilavost in samoodpovedi kakor nikjer drugje. Nezadostno oborožene, slabo hranjene in slabo oblečene so naše partizanske čete dolga leta vezale okrog 25 sovražnih divizij in so tako mnogo pripomogle k uničenju nacističnega vojnega stroja. Zgodovina ne bo mogla prezreti, da so bile naše partizanske čete poleg sovjetske armade dolga leta edina zavezniška vojska na kontinentu, ki je morala odbijati vso silo nemških in italijanskih armad.

Vojna je naši zemlji prinesla razdejanie, da podobnega ni doživela nobena druga dežela v Evropi. Pod vodstvom maršala Tita se z mrzlično marljivostjo obnavlja življenje - naši narodi pri delu v miru nočejo zaostajati, kakor v vojni niso prekrizanih rok čakali rešitve od drugod. Toda vrste mladih in zrelih generacij so razredčene, dragocena je navzočnost slehernega delavca doma. Vsa naša borba bi ostala brez smisla, če zdaj po zmagi ne bi brez odlašanja utegnili izkoristiti izvojevanih pridobitev. Na tiste, ki nam jemljejo možnost, da se vrnemo v domovino pomagat graditi, in nas v obupnih, ponižujočih razmerah zadržujejo v taborišču, ki so nam ga naši smrtni sovražniki pripravili za kazen in uničenje, pada breme krivde, ki je zgodovina ne bo mogla oprostiti.

L.Mrzcl

## BENEŠ JE PRAZNOVAL SVOJ ROJSTNI DAN V PRAGI

Na predvečer svojega enainšestdesetega rojstnega dne je predsednik Beneš prisojstvoval slavnostni predstavi Smetanove "Libuše", ki je praška opera ni smela v dobi zasedbe nikoli uprizoriti. Predsednik je bil deležen prisrčnih ovacij in častilk iz celega sveta. Saj pa demokratski svet tudi zna ceniti njegov pogum, njegovo politično razgledanost in zvestobo naprednim načelom.

PRAGA, 29. maja - Češka vlada je imenovala posebne komisije, čijih naloga bo, izvršiti naselitev Čehov v obmojnih predelih Sudetov. Časopisi že pozivajo prebivalce, predvsem rokodelce, naj se prijavijo za naselitev, ki bo načrtno izvedena.

## OBMEJNI PAS

MÜNCHEN, 29. maja - Vrhovna komanda zavezniških sil javlja, da je ustvarjen na zapadu poseben obmejni pas, ki sega od stare nemške meje nekako 5 km v globino proti vzhodu. V tem prepovedanem pasu se bodo smeli zadrževati le tisti Nemci, ki so dokazali svojo antinacistično miselnost, vsi drugi bodo izseljeni. Prehod meje bo dopušten samo na določenih krajih. Kdor bo ilegalno hotel čez mejo, bo ustreljen. Posebne obmejne komande bodo poskrbele, da se vojnim zločincem ne bo posrečilo uteči kazni, ki jih čaka.

MÜNCHEN, 29. maja - Znani pastor Niemöller, ki je bil v Nemčiji edini župnik, ki se je boga bolj bal kakor Gestapa (tako sodbo je o njem zapisal znani pisatelj Franc Werfel) je prispel s svojo ženo in otroki v Svico, kjer se bo za stalno naselil.

MSKVA, 29. maja - Na področju, ki ga upravljajo sovjetske čete, so bile doslej povsem obnovljene tri velike proge. Med temi sta najvažnejši progi Frankfurt a.Oder - Küstrin - Berlin ter Berlin - Dresden.

MSKVA, 29. maja - Ves dragoceni zapuščinski material s Tolstojevskega posestva v Jasni Poljani, ki so ga sovjetske oblasti pravočasno rešile pred nemško zapolombo, je bil sedaj vrnjen iz Tomska v Jasno Poljano in tamkaj iznova tako razporejen kakor pred vojno.

OSLO, 29. maja - Ovde je prejšnje uhapšen Knut Hamsun. Nalazi se pod optuzbo tesne saradnje sa Nemcima.

## SE BO NEMŠKI NAROD HOTEL FREUSMERITI?

Življenje je sicer trd in neizprosno učitelj, vendar pa najboljši od vseh, ki smo jih kdaj imeli. Vprašanje je le, če bomo njegove nauke tudi upoštevali. Pri nemškem narodu je ta skrb prevsem upravičena. V njem skoro ni bilo človeka, ki ne bi bil verjel nacistični propagandi. Niti minute oddiha si nemški človek ni privoščil, le delo in zopet delo je poznal, da je z njim ustvarjal dobrine svoji vladajoči kasti, in orožje s katerim si je ta hotela zaslužiti ves svet. Od te kaste danes ni ostalo nič. Največji del čaka v zaporih na pravično sodbo, manjši pa se ji odteguje s čankalijem. Ali bo nemško ljudstvo sledilo tudi v tem svojim voditeljem? Po Himmlerjevem ali Hitlerjevem zgledu bi moralo tudi ono napraviti samomor. Toda narod samomora ne more napraviti, narod mora živeti - in to vsak narod. Vprašanje je le - kako? Sedaj je čas, da tudi Nemci dokončno razčistijo svoje razmerje do nacizma, da ne bodo zopet vpili "Heil Hitler!" čim bodo imeli puško v rokah. Da ne bo nemška agresivnost zopet zaživela, čim bo dana prva možnost svobodne odločitve. Če nemški narod v celoti ne bo spoznal, da Hitlerjevi načrti niso bili samo zločinski ampak tudi nori ter pokopal dokončno nacizem in njegove militaristične zarodke, se povrne strahotna preteklost, ki nujno vodi v popoln razpad. Generali bodo ostali generali, saj so okusili kri, zato bodo hoteli začeti staro življenje znova. Toda ali more ljudstvo z njimi? Ne more in ne sme, ker mora ozdraveti, mora pošteno očistiti zemljo vseh nacistov, tega najstrahotnejšega madoža na nemškem imenu. Nacisti so ga izolirali od vsega sveta - ali bo v njem dovolj moči za radikalno zdravljenje?

## UMRLJIVOST V TABORIŠČU POJEMA

V našem sicer še vedno težkem položaju je razveseljivo, da je začela umrljivost v taborišču zadnje dni občutno počitati. Glavni vzrok bo pač v tem, da so izčrpani, sestradani in bolni tovariši, ki so jih prignali k nam iz drugih taborišč in zunanjih komand tik pred prihodom ameriške vojske očividoma že pomrli, delomaso se pa zboljšale tudi higijenske razmere z razbremenitvijo revirja, od koder še vedno prevažajo bolnike v ameriško bolnico. Podatkov o umrljivosti v ameriški bolnici nimamo na razpolago; v taboriščnem revirju je pa umrlo 22. maja 26 pripornikov, 23. maja 27, dne 24. maja 24, dne 25. maja 17, dne 26. maja 21 in dne 27. maja 19, skupaj v 6 dneh 134. A tudi to število je mnogo previsoko če pomislimo, da umirajo naši tovariši po pretežni večini mladi in tik pred povratkom v domovino. Jugoslovancev je umrlo od 22. do 27. maja 17.

## KDO JE ODGOVOREN ZA KUHNJO?

Ali se vračamo v nacistične čase - ali še bolje: ali si naj želimo nazaj v tisto prekleto dobo, ko smo se vsakokrat zgrozili, kadar smo pogledali v kotel - tako smo se izpraševali včeraj zvečer, ko smo dobili porciončke sira in tlačenke, kakršnih si prej niso nikoli usodili dati niti naši esesovci! Za dober napastnik enako kakor drugega! Toda to še davno ni vse. Tlačenka je bila pokvarjena, njen duh jo spominjal na sosesčino krematorija in vsaj en celi blok bi bil danes na revirju, ako bi bili "Blutwurst" razdelili med ljudi. Njen vzorec so odnesli tudi taboriščnemu vodji, niso ga našli sicer v pisarni, toda njegov tajnik je odskočil, ko jo je poduhal, in se zgrozil nad dejstvom, da more priporniška kuhinja mesec dni po "osvoboditvi" servirati tako hrano. Tudi mi se vprašujemo: kdo odgovarja za kuhinjo v taborišču?

## VESTI IZ SLOVENIJE

**LJUBLJANA, 29. maja** - Včeraj zvečer je gostoval v Ljubljani v dvorani "Union" tržaški radijski orkester, pojačan s člani Verdijevega gledališkega orkestra. Simfonični koncert je imel popoln uspeh.

**TRST, 29. maja** - Za oskrbo Trsta z drvmi je pripravljenih v trinovskem gozdu nad Gorico že nad 5000 štirijaskih metrov bukovine, ki bo prepeljana v Trst, čim bodo prevozna sredstva v dovoljnih množinah na razpolago.

**MARIBOR, 29. maja** - Glavna dolžniška delavnica, ki je zaposlovala leta 1941 nad 2800 uslužbencev, je že pokrenila svoje obratovanje z nad polovico svojih oddelkov. S tem se pričinja tudi na področju Slovenije zopetno redno popravljanje in obnavljanje železniškega vozovnega parka, lokomotiv, potniških in tovornih vagonov.

**KRANJ, 29. maja** - V nedeljo je bilo v Ljudskem domu zborovanje nad 500 delegatov vseh slojev Kranja in okolice. Dnevni red je obsegal razna vprašanja glede prehrano in splošne obnove gospodarskega življenja v kranjskem okraju. Vladalo je izredno zanimanje in veliko in resno razumevanje bodočih nalog.

**LJUBLJANA, 29. maja** - Nekaj stotin jugoslovanskih pripornikov v taborišču Ebensee pri Solnogradu je poslalo maršalu Titu on njegovem rojstnem dnevu priskrbo brzojavno čestitko.

**LJUBLJANA, 29. maja** - Komanda mosta razlašča, da se dobljo dovolilnice za potovanje izven mesta samo pri mestnem poveljstvu narodne milice na podlagi priporočila okrajnih odborov OF. Za potovanje na Štajersko in Koroško se bodo izdajala dovoljenja zaenkrat le v izredno nujnih primerih.

**LJUBLJANA, 29. maja** - Ministrstvo za krajevni promet razglasa, da morajo vsi odbori in odseki OF priglasiti svoja motorna vozila ministrstvu, da jim izda zadevna potrdila, ker bo po 1. juniju razpolagalo z vsemi motornimi vozili vojaštvo, ki bo sleherno vozilo brez potrdila zaplenilo v svoje namene.

**BEOGRAD, 29. maja** - Predsedništvo "AVNOJ" je dne 24. maja izdalo zakon o zabrani izzivanja nacionalne, plemenske in verske mržnje in razdorov; zakon obsega 7 členov. V njem je sleherno izzivanje v gornjem pravcu zabranjeno, prav tako sleherna agitacija in propaganda, bodisi ustna ali pa tisku in slikah. Zakon določa kazni od 3 mesecev do 5 let in v izjemnih primerih od 2 - 15 let, v najtežjih primerih tudi smrt. Glede izzivanja in razširjanja verske mržnje pravi člen 5, da je otežujoča okolnost pri teh dejanjih, ako ga zagreše cerkveni predstavniki. Zakon dopušča samo znanstvene kritike verstev v splošnem in kritike nepravilnega dela verskih predstavnikov in cerkvenih uslužbencev. Za sojenje so za manjša prestopke določena okrajna sodišča, za težja po okrožna.

**BEOGRAD, 29. maja** - Zvezno notranje ministrstvo je s posebno odredbo uredilo vprašanje prenosa posmrtnih ostankov padlih borcev. Odredba predvideva ustanovitev zadevnih odborov pri deželnih vladah in predpisuje tudi postopok za svojce onih, ki jih želijo prepeljati. Vse prošnje in priloge ter rosenja so oproščena takse. Podrobnost bo izdelal in priobčil v najkrajšem času posebni državni odbor, ki ga odredba ustanavlja istočasno pri zveznem notranjem ministrstvu.

**TRST, 29. maja** - Padlim žrtvam fašističnega atentata na glavni stan garibaldinskega batalijona "Mazzini" so posvetili vsi tržaški dnevnik in obsežno spominske članki in iznova poudarili trdno voljo tržaškega prebivalstva, čim prej pospraviti z zadnjimi ostanki fašističnega terorja. Včeraj se je izvršil svečan pokop padlih garibaldincev ob ogromni udeležbi vsega Trsta.

## DVIJE INJEKCIJE

Kučnula je i meni šesta godina: moram u školu, u onu lijepu ustanovu gdje naučis čitati i pisati i računati. S toliko ushićene radosti mislim na to! Moći ću čitati nepismenoj majci lijepe pjesme i priče iz starih naprašenih knjiga skrivenih tamo negdje među napola trulim daskama gdje ih neće doći ruka fašističkih oskrvnitelja u čestim premetačinama što oni vrše u našem siromašnom stanovanju. - A zašto? - Zato, kaže majka, što moj stariji brat uči u Jugoslaviji a knjige su hrvatske, doći mi moramo biti Italijani.

Dakle zvono sa crkve našeg malenog sela daje znak otvorenja školske godine, i majka me prati u školu. Učitelj mi nešto govori, ali ja ne razumem. Zove Piera, sina našeg izroda i pokvarenjaka - koji, kao tajnik fašističke partije, govori samo talijanski i kada, iz ono malo preostalog mu stida, mora našim jezikom sa starijim ljudima, govori kao da mu je stran naš jezik. Dakle Piero - koji, i ako je od oca bio prisiljen samo na talijanščinu, je u dodiru s ostalom djecom u selu naučio i naš jezik - igra ulogu tučmača.

"Kako se zoveš?" - me pita učitelj.

"Mavrović Milan".

"Mauri Milano", kaže on, zapisujući na veliku knjigu - ovako je lijepše.

Ali meni nije lijepše zvučilo to strano ime što je on meni dao.

"Imaš legitimaciju?" - pita dalje učitelj, dok mi Piero pokazuje komadić tvrdog papira sa slikom nekog ružnog čovjeka.

"Ne".

"Onda treba da doneseš pet lira, i dobićeš legitimaciju i postati "balillo" kao Piero."

Učitelj mi zatim odredjuje klupu. Ja izmjenjujem nekoliko riječi sa mojim drugom u klupi.

"Morate talijanski govoriti", kaže Piero koji sjedi pred nama, "jer mi smo Talijani, i ako vas čuje učitelj, će vas kazniti".

Kad se vraćam iz škole mi se čini nekako teško po onim poitalijančenim imenom kao pod nekim strašnim bremenom. Kod kuće tražim od majke onih pet lira za legitimaciju. Ali majka ih nema: siromašna smo mi seljačka obitelj, a bez legitimacije se može isto živjeti, kaže ona. A učitelj me neprestano opominje. Ali do proljeća nema pomoći. Tada nam slobodna priroda daje šparoge i učitelj mi kaže da iz prodanih šparoga ja mogu dobiti novac za legitimaciju. I tako uradjujem.

Ah, koliko je bio strašan za mene onaj učitelj, što me neprestano tištio!

Prošle su godine, ja sam dobro učio i radi toga me dali u učiteljsku školu, jer-kažu mi roditelji - mi ne možemo te toliko uzdržavati na naše troškove da postaneš doktorom ili profesorom ili inženjerom, jer mi smo siromasi a plaćila su velika.

Dobio sam prvo učiteljsko namještenje u nekom zabačenom selu naše Istre. - Moći ću napokon da pomognem mojim izoprljenim roditeljima i da im se odužim - mislim sa ushićenom radošću. Ali stvarnost života me odmah razočaruje: plata je preniska za preskupi život.

A šta u pogledu same obuke? Ja, slavenski učitelj pred slavenskom djecom, da u njihove nevine duše tjeram otrovno

injekciju Italijanizacije i fašizacije? A to bi bio morao samo da uzdržim namještenje, jer su školski direktor i nadzornik u ocjenivanju učitelja vodili najviše računa o tome dali je on dostigao stopostotno upisivanje u partiju i visoki stepen Italijanizacije kod djece. Tada sam se sjetio mog učitelja i razumio njegovo postupanje. Ali ja ne mogu, ne smijem dalje u tom zločinačkom djelu. A što ću? Da učim dalje? Niti ovo mogu zahtijevati od mojih ubogih roditelja. Sakupljam svu snagu svoje mladenacke volje i odlučujem da učim privatno. I kao privatist polažem maturu i se upisujem na sveučilište: a to ne da se odstranim od svetog učiteljskog zvanja, već od onog zločina što bi za mene to zvanje predstavljalo pred našom djecom.

Ali sada je puknula zora slobode, i u svjetlu tog novog sunca ćemo popraviti ono što je bilo iskrivljeno.

Čitajući pred nekoliko dana o zločinačkim metodama SS-ovskih liječnika na našim pritvorenicima, sam se sjetio metoda fašističke škole u Istri; nipošto nista s te dvije injekcije Italijanizacije i fašizacije u dušu naše djece manje zločinačke od onih koje su SS-ovski liječnici vršili na izpačenim tjelesima naših dahavskih mučenika.

Josip Mihovilović

## DROBNE VESTI IZ ŠIROKEGA SVETA

MINISTRSTVO ZA INDUSTRIJU I RUDARSTVO U LJUBLJANI je odredilo zaporo solitra. Zaradi pomanjkanja nekaterih sirovin, ki so potrebne v industriji, je odrejen popis zaloga, nakar se bo pričela delitev med one obrate, ki jih neobhodno potrebujejo. Isto ministrstvo je izdalo tudi razglas, ki obvešča vse obrate, da so samo organi ministrstva za industrijo in rudarstvo upravičeni izvrševati preglede podjetij.

PREUSTROJ ČESKOSLOVASKÉ VOJSKE. Praška vlada je sklenila, da se v bližnji bodočnosti preuredi vsa češkoslovaška armada po sovjetskem načinu.

KONEC POMORSKIH KONVOJEV. Ker je podmorniška vojna končana, je od 28. maja dalje zopet dovoljena preko Atlantika svobodna plovba parnikov z običajnimi signalnimi svetilkami. - Konvojski sistem prevozov po morjih, obgoženih po nemških podmornicah se je obnesel že v prvi svetovni vojni i tako izpopolnil v pravkar končani vojni, da je bila varnost že skoraj 100%. Iz statistike angleške admiralitete izvemo, da je odšlo med vojno nad 9000 konvojev po najmanj 25 parnikov iz Amerike v Anglijo; oboroženo spremstvo je bilo sestavljeno prvotno iz rušilcev, pozneje iz posebnih malih korvet in nalašč za spremljanje grajenih razmeroma malih nosilk letal, ki so ves čas med vožnjo opazovala morje in preganjala podmornice. Varnost se je stopnjevala kakor sledi: leta 1941 se je Nemcem posrečilo potopiti vsaki 181 parnik, v letu 1943, se je varnost dvignila že tako, da je bil potopljen sleherni 700 parnik, dočim je proti koncu vojne nemški torpedo pogodil šele vsaki 1000 parnik ter je podmorniška vojna mnogo več stala Nemcijo na gorivu in izgubljenih podmornicah kakor zaveznike na izgubljenih parnikih, spremljevalnih ladjah in izgubljenem tovoru.

POLITIČNE GRUPACIJE NA BALKANU. - Londonski "Times" razpravljajo v posebnem članku o političnem življenju v balkanskih državah po osvoboditvi izpod nemškega jarma. Opaža se tako v Romuniji kakor tudi v sosedni Bolgariji in Jugoslaviji, da se zbirajo ljudske množice okrog kmetijskih, delavskih in razumnishkih strank, ki so vse protifašistično in demokratsko usmerjene; uspeh političnega dela vseh treh držav je v prvi vrsti odvisen od složnega nastopa omenjenih skupin in seveda od razvoja odnosov med posameznimi velesilami. Vsekakor so pokazale vse tri skupine velik smisel za sodelovanje in stvarno demokracijo.